

Житомирський державний університет імені Івана Франка

КОЛОДІЙ О. С.

***ВІД ПІЗНАННЯ КУЛЬТУРИ РІДНОГО КРАЮ ДО ПАТРІОТИЗМУ
СТУДЕНТІВ-АГАРНИКІВ***

(МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ)

Житомир

Вид-во ЖДУ ім. І. Франка

2011

УДК 378 (374.1

ББК 74.00я73

Рекомендовано до друку вченою Радою Житомирського державного Університету імені Івана Франка від 27 жовтня 2011 року, протокол №3

Рецензенти:

Обозний В.В. доктор пед. наук, професор кафедри краєзнавчої роботи Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова;

Костюшко Ю.О. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психолого-педагогічних дисциплін Житомирської філії МАУП;

Пвленко В.В. – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки ЖДУ ім. Івана Франка.

К10

Колодій О.С.

Від пізнання культури рідного краю до патріотизму студентів-аграрників: методичні рекомендації – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка. 2011. – 24 с.

Методичні рекомендації є допоміжним джерелом у підготовці до лекційних та семінарських занять при вивченні спецкурсу «Від пізнання культури рідного краю до патріотизму студентів-аграрників»

Для викладачів гуманітарних дисциплін, кураторів академічних груп та студентів аграрних вищих навчальних закладів.

УДК 378 (374.)

К 10

Пояснювальна записка

Актуальність пропонованого студентам спецкурсу є очевидною, оскільки у зв'язку з динамічністю суспільного життя та підвищенням інтересу молоді до історичного минулого нашого народу, пошуку свого місця у майбутній професійній діяльності та життєдіяльності загалом виникає необхідність розкриття найбільш значущих сторінок у розвитку української культури та діяльності видатних постатей з урахуванням особливостей Полтавського регіону.

У Національній доктрині розвитку освіти України в XXI столітті, Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 - 2021 роки, «Програмі українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді», «Національній програмі патріотичного виховання громадян, розвитку духовності», «Концепції виховання дітей та молоді у національній системі освіти», Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття»), Законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Концепції виховання особистості в умовах розвитку української державності», «Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності» як стратегічні визначаються завдання виховання в особистості любові до Батьківщини, усвідомлення нею свого громадянського обов'язку на основі національних і загальнолюдських духовних цінностей, утвердження якостей громадянина-патріота України як світоглядного чинника розвитку культурного і творчого потенціалу нашого народу.

На думку провідних вітчизняних науковців, формування патріотичної свідомості й самосвідомості у громадян України має бути одним із головних завдань їх громадянського і національного виховання.

Однак сьогодні, в умовах економічної кризи, нелегкого переходу до ринкових відносин відбувається інтенсивний процес соціальної й моральної деградації частини учнівської та студентської молоді. Це зумовлено тим, що, по-перше, з ліквідацією уніфікованих молодіжних організацій, які займалися ідейним вихованням у державі СРСР, новостворені молодіжні організації

(Пласт, СУМ, “Джура”, “Січ”, “Соколи” та ін.) за браком кваліфікованих педагогічних кадрів і слабкої матеріальної бази не спроможні охопити широкий загал підростаючого покоління. У соціальній освіті утворився ідеологічний вакуум, який є однією з причин втрати патріотичних орієнтирів, інтересу до чесної праці, знецінення духовних ідеалів, притуплення природних потреб вихованців у пізнанні й творчості, що в цілому тенденційно орієнтує підростаюче покоління на звуження свого духовного світу до системи цінностей, спрямованих на потребу особи, а не суспільства.

Для розв’язання зазначених суперечностей у формуванні патріотизму студентів-аграрників слугують курси гуманітарних дисциплін. Саме при вивченні «Історії України», «Етики», «Естетики», «Історії вітчизняної культури» студенти отримують спектр знань про особливості розвитку нашого народу, нашої історії та культури. Проте, для зміцнення почуття патріотизму, патріотичної свідомості доречним постає формування у майбутніх бакалаврів-аграріїв поглибленого розуміння та переконання про особливості вкладу конкретного регіону (зокрема, й Полтавського) у загальний розвиток національної культури та місця в ньому відомих визначних та видатних постатей. Саме цим зумовлена необхідність пропонованого спецкурсу *„Від пізнання культури рідного краю до патріотизму студентів-аграрників”* (див. тематичний план).

Метою спецкурсу є поглиблення і розширення знань про культуру минулого і нашого сьогодення, про роль видатних політичних діячів, діячів культури, науки та визначні історичні пам’ятки в українстві та в Полтавському регіоні, а також поглиблення особистісних знань та вмінь для розвитку почуття патріотизму.

**ТЕМАТИЧНИЙ РОЗПОДІЛ СПЕЦКУРСУ «ВІД ПІЗНАННЯ КУЛЬТУРИ
РІДНОГО КРАЮ ДО ПАТРІОТИЗМУ СТУДЕНТІВ-АГРАРНИКІВ» НА КРЕДИТНО-
МОДУЛЬНИХ ЗАСАДАХ**

Таблиця 1.

Навчально-тематичний план спецкурсу

ТЕМИ	Кількість годин для денної форми авчання				Форми контролю
	Лекції	Семінар- сько-прак- тичні	Самостій- на робота	Усього	
ТЕМА 1. <i>Видатні постаті та культурні пам'ятки доби Київської Русі</i>	2	2	2	6	
ТЕМА 2. <i>Визначні культурні діячі та школи Козацької доби й епохи Українського Відродження (XVI-XVII ст.)</i>	2	4	2	8	
ТЕМА 3. <i>Відомі діячі та українські родинцементи (XIX – поч. XX ст.)</i>	2	2	2	6	
ТЕМА 4. <i>Видатні вчені-аграрії та природодослідники Полтавщини</i>	2	2	2	6	
ТЕМА 5. <i>Сучасні відомі діячі та аграрії Полтавщини</i>	2	2	2	6	
ТЕМА 6. <i>Розвиток патріотичних почуттів студентів аграрних ВНЗ засобами самовиховання</i>	2	4	2	8	
Усього	12	16	12	40	Залік

Як видно з тематичного плану, студентам запропоновано шість тем, п'ять із яких розкривають поетапно найбільш яскраві сторінки історії з урахуванням принципу регіоналізму та культуровідповідності. Вивчення спецкурсу завершується матеріалом, що включає особливості самовиховання, самоаналізу та саморегуляції особистості студента аграрног ВНЗ для розвитку патріотизму.

Спецкурс призначений для студентів IV курсу та включає 40 годин (12 годин на лекції, 16 – на семінарсько-практичні заняття, 12 – на самостійну роботу студентів). Завершується вивчення спецкурсу складанням заліку.

Слід зазначити, що таке вивчення поєднувалося з включенням студентів до соціально-психологічного тренінгу з формування рефлексивних вмінь, вмінь самоаналізу, особистісної саморегуляції.

ТЕМА 1. Видатні постаті та культурні пам'ятки доби Київської Русі

Особливе місце в історії нашої держави відведено Первоапостольному Князю Володимирі. Завдяки його політичній, духовній діяльності Київська Русь отримала доступ, за словами І. Огієнка, не лише до глибокої християнської Віри, але й до високої візантійської культури та освіти. Саме з 988 року розпочинається систематичне навчання русичів у школах книжного вчення, а пізніше – за часів князювання Ярослава Мудрого – у двірцевій школі при соборі Св. Софії. Майбутні аграрники переконуються у могутності нашої держави цього періоду (з 1039 року в двірцевій школі, крім князівських синів, навчалися шість майбутніх королів Західної Європи). Це час становлення літератури та появи наукових трактатів.

Дещо пізніше побачили світ „Слово про Закон і Благодать” Митрополита Іларіона та „Повчання дітям” князя Володимира Мономаха. Князь Володимир на власному прикладі описує свій досвід фізичного і морального гартування не лише до управління державою, але і можливої війни з половцями та іншими ворогами Київської Русі.

Слід згадати про великі тогочасні святині – Києво-Печерську Лавру, Святу Софію Київську, а дещо пізніше й Почаївську Лавру. На жаль, духовно-культурна традиція була перервана монголо-татарською навалою, а пізніше, природно, вона не лише продовжувалася, але й примножувалася, особливо в період Козацької доби та Українського Відродження (XVI-XVII ст.).

Питання для роздумів:

1. Народні культурно-освітні традиції у вихованні дітей русичів.
2. Запровадження християнства та виникнення перших шкіл у Київській Русі.
3. Двірцева школа Київської русі та її християнсько-культурницька традиція.
4. Перші духовні й культурні пам'ятки Київської Русі.

Література:

1. Антологія краєзнавства Полтавщини : науково-методичний посібник / [за

ред. П. І. Матвієнка]. – [4-е вид., допов.]. – Полтава : Довкілля. – К., 2007. – 322 с.

2. Огієнко Іван. Українська культура / Іван Огієнко. – К. : Оберіг, 1990. – 386 с.

3. Левківський М. В. Історія педагогіки : підручник / М. В. Левківський. – [2-е вид., доп.]. – К. : Центр навч. л-ри, 2005. – 380 с.

Проблемні запитання:

1. Які основні періоди у дитячому розвитку виокремлено праукраїнцями?
2. Які передумови виникнення християнства на Русі?
3. Де виникають літописання, медицина, малярство в Київській Русі?
4. Де знаходяться перші навчальні заклади на Русі?

Практичні завдання:

1. Намалюйте коло аграрно-сонячного календаря праукраїнців і вкажіть 4 основних урочистих обряди (за порами року).

2. Підберіть за довідниками 4 народні говірки (приказки), які вказують на певну трудову діяльність (наприклад, „посієш овес у грязь – будеш князь”).

3. Намалюйте карту Полтавщини (вказавши найдревніші пам’ятки краю).

4. Тематика рефератів.

ТЕМА 2. Визначні культурні діячі та школи Козацької доби й епохи Українського Відродження (XVI-XVII ст.)

З 1576 року започаткувала свою діяльність, завдяки організаторській і матеріальній підтримці Київського воєводи князя Костянтина Острозького, Острозька школа-академія, де працювало чимало професорів з інших країн. Особливо вирізнявся своєю діяльністю професор Ян Лятос, який викладав астрономію, математику і медицину. Майбутні студенти-медики цього навчального закладу, як відомо з історії, здійснювали свою практику в шпиталі при Межиріцькому монастирі (околиці Острога).

Саме у друкарні при цій школі видатний І. Федоров уперше в Україні надрукував Острозьку Біблію та навчальні книги „Буквар” (який назвав „Азбука”) і „Євангеліє учительное”. Останній, як посібник морально-духовного самовиховання та самовдосконалення молоді, використовувався майже 20 років студентами школи-академії.

Зі стін академії вийшло чимало відомих на західноукраїнських землях філософів, полемістів, першим гетьманом Запорізької Січі – Петро Конашевич-Сагайдачний, а також автор першої української граматики – Мелетій Смотрицький („ГраMATика словенская, правильное синтагма”). В академії навчалися також майбутні перші українські композитори Д. Бортнянський, А. Ведель та перший академік Міланської музичної академії (Італія) М. Березовський. В академії навчалися майбутні українські гетьмани та отамани О. Вишневецький, Ю. Хмельницький, І. Виговський, П. Дорошенко, І. Брюховецький. Саме їх доля причетна до примноження козацьких традицій Полтавщини у XVII столітті.

У XVII столітті у містах, у селах при церквах, при порубіжних полках відкривалися полкові й церковні школи. А на Запоріжжі водночас відкрилися Мала січова і Велика січова школи. Випускники останньої зараховувалися з 1636 року до третього класу Києво-Могилянської колегії (академії), що свідчить про досить високий кшталт самого навчання у попередніх школах. За доби гетьманування Богдана Хмельницького на Січі з'являються школа

кобзарів і лірників, школа сурмачів, сформувалася цілісна система виховання лицаря-козака. Ця система передбачала обов'язкове навчання в одній із січових шкіл та вишкіл за системою виховання джур (джура – так кваліфікувався вихованець на Січі з 8-10 до 18 років, котрий виховувався одним із наставників-козаків та відвідував, крім школи, церкву, брав спільну участь у військових тренуваннях із козаками та займався фізичною працею).

За часів Гетьманщини була відкрита школа хорového співу (м. Глухів), котра відзначилася тим, що в ній навчалися майбутні композитори: автор першої російської опери „Іван Сусанін” М. Глінка, а пізніше автор першої української опери „Запорожець за Дунаєм” С. Гулак-Артемівський.

Зі стін Києво-Могилянської академії (яка забезпечувала на той час повну вищу гуманітарну духовну освіту і по суті була першим ВНЗ в Україні) вийшло чимало видатних постатей, серед яких І. Галятовський, М. Смотрицький, Ф. Прокопович та виходець із Полтавщини – найяскравіший представник українського просвітництва XVIII століття – Г. Сковорода.

Обстоюючи „філософію серця”, Г. Сковорода обґрунтував основні принципи формування юної людини: гуманізму, народності та підготовки до „спорідненої праці”. Саме працюючи за покликанням і будучи вільною, а ще глибоко віруючою, людина зможе стати щасливою за умови, що навчиться самопізнанню, самовдосконаленню. Важливим для молодих людей є і той факт, що Григорій Сковорода (народився у с. Чорнухи на Полтавщині) два роки працював на Полтавщині домашнім учителем (1863-1865) у поміщика Михайла Ковалинського (готував до вступу в Києво-Могилянську академію його сина), дружба українського філософа з яким продовжувалася все його свідоме життя.

Питання для роздумів:

1. Система виховання лицаря-козака.
2. Система козацьких шкіл.
3. Освітньо-культурна діяльність Острозької та Києво-Могилянської академій.

4. Освітньо-духовна діяльність учених у галузі гуманітарної науки у період Українського Відродження.

5. Освітньо-культурна діяльність Г. Сковороди.

Література:

1. Антологія краєзнавства Полтавщини : науково-методичний посібник / [за ред. П. І. Матвієнка]. – [4-е вид., допов.]. – Полтава : Довкілля–К., 2007. – 322 с.
2. Левківський М. В. Історія педагогіки : підручник / М. В. Левківський. – [2-е вид., доп.]. – К. : Центр навч. л-ри, 2005. – 380 с.
3. Яворницький Д. І. Історія запорізьких козаків : у трьох книгах / Д. І. Яворницький. – Львів : Світ, 1991.

Проблемні запитання:

1. Які головні традиції козацького виховання?
2. Які особливості навчання й виховання в Острозькій академії?
3. Які основні особливості національного виховання в Острозькій академії?
4. Чим відрізнялися диспути в Києво-Могилянській академії та європейських університетах?
5. Що є метою життя людини, за Г. Сковородою?

Практичні завдання:

1. Окресліть напрями лицарського виховання джур на Запоріжжі.
2. Охарактеризуйте особливості ініціації джур у Запорізькій Січі.
3. Особливості навчання й виховання дітей у системі козацьких шкіл.
4. Духовно-освітня діяльність П. Могили, С. Яворського, Ф. Прокоповича.
5. Охарактеризуйте різнобічний талант Г. Сковороди.

ТЕМА 3. Відомі діячі та українські роди-меценати (XIX – поч. XX ст.)

Важливим для пізнання рідного краю є вивчення історії культури Полтавського регіону. На початку XIX століття завдяки великим організаторським здібностям І. Котляревського у Полтаві було відкрито перший театр, першу п'єсу для якого „Наталка-Полтавка” написав сам І. Котляревський, а одну з головних ролей зіграв майбутній видатний артист Росії М. Щепкін. У цей період у Великих Сорочинцях народився, навчався (пізніше випускник вищої гімназії гуманітарних наук, м. Ніжин) геніальний письменник, автор „Вечорів на хуторі біля Диканьки” М. Гоголь. Тут тривалий час гостював і працював геніальний Т. Шевченко.

Наприкінці XIX століття відбулося звільнення селян, зокрема і полтавських, від панщини, що спричинило зростання аграрної промисловості як у великих, так і малих містах, а також широкого меценатства серед українських аграрників, до яких, насамперед, належать роди Галаганів, Симиренків та Терещенків.

Загалом, у XIX – на початку XX століття чотири покоління спадкових почесних громадян імперії Симиренків, нащадків козацького роду, що успіхами власної праці з кріпаків дорівняли до графів і князів, увійшовши на рівні до кіл найбагатших агропідприємців Європи, були піонерами науково-технічної революції у Російській імперії та за часів СРСР.

Заробивши великі капітали, вони створили перші парові цукрові заводи у Центральній Україні, заснували перші металеві пароплави на Дніпрі, перше промислове виробництво цукру, пастили й мармеладу, перші карликові промислові фруктові сади. Саме вони забезпечили майже мільйон пристойно оплачуваних робочих місць на заводах і в садах за часів реформ кінця XIX – початку XX століття. У Млієві безкоштовно побудовано зручне селище для робітників та селян, школу, церкву, лікарню, а пізніше – ремісниче училище. Величезні кошти роди Симиренки виділяли на будівництво і розвиток культурно-історичних закладів та лікарень м. Києва. Усе це створене династією Симиренків загалом сприяло розвитку української культури

(додаток Д).

Знаменитий цукро заводчик та філантроп, уродженець гетьманського Глухова, М. Терещенко майже 30 років прожив у Києві й пожертвував на благо міста більше 2-х мільйонів рублів.

Велику увагу він приділяв благодійності на ниві медицини. Ним були внесені значні кошти на будівництво, обладнання та утримання різних медичних закладів. З 1894 р. вагоме місце в охороні здоров'я населення міста Києва зайняла безкоштовна лікарня для простих робітників (нині – міська дитяча лікарня № 14).

Вражає жертовність і благодійництво родів Рильських, Галаганів та Ханенків. В. Ханенко, виконуючи заповіт чоловіка, передала Києву величезний музей східного і західного мистецтва, який є храмом мистецтва і понині. Родина Галаганів на власні кошти побудувала та передала місту Києву гуманітарну гімназію, яка отримала назву Колегія імені П. Галагана. На їхнє утримання працювала ціла когорта найздібніших викладачів, безкоштовно жили, вчилися (харчувалися) найздібніші юнаки. Серед випускників цієї школи були майбутні академіки В. Луначарський та Г. Костюк.

Питання для роздумів:

1. Культурно-освітня діяльність Кирило-Мефодіївського братства. Т. Шевченко, П. Куліш, М. Костомаров.

2. Культурна діяльність представників Географічного товариства (П. Чубинський, Д. Деляфіз).

3. Благодійницька діяльність визначних українських родів-меценатів (Галаганів, Смиренків, Терещенків, Ханенків та ін.).

Література:

1. Левківський М. В. Історія педагогіки : підручник / М. В. Левківський. – [2-е вид., доп.]. – К. : Центр навч. л-ри, 2005. – 380 с.
2. Антологія краєзнавства Полтавщини: наук.-метод. посібник / [за ред. П. Матвієнка]. – Полтава : Довкілля, 2007. – 322 с.

Проблемні запитання:

1. Які навчальні книги для дітей підготували Т. Шевченко і П. Куліш?
2. Який внесок у розвиток народних традицій зробив М. Костомаров?
3. Який культурний внесок до розвитку українства зробив П. Чубинський?

Практичні завдання:

1. Охарактеризуйте напрями благочинства українських родів-меценатів.
2. Опишіть основні культурні центри м. Києва, побудовані на кошти українських родів-меценатів.

ТЕМА 4. Видатні вчені-аграрії та природодослідники Полтавщини

Ґрунти Полтавщини тривалий час наприкінці ХІХ століття досліджував усесвітньо відомий учений, організатор науки та аграрної вищої школи, засновник генетичного ґрунтознавства, вчення про географічні зони класичної агрономії В. Докучаєв. Він постійно підтримував зв'язки з Полтавською сільськогосподарською дослідною станцією, чим сприяв вивченню ґрунтів краю, геологічним і етнографічним дослідженням та заснуванню Полтавського краєзнавчого музею.

Всесвітньо відомий вчений, послідовник, улюблений учень і друг В. Докучаєва, академік В. Вернадський писав: «В історії природознавства Росії упродовж ХІХ століття мало знайдеться людей, які могли б бути поставлені поруч з ним за впливом, який вони здійснили на хід наукової роботи, за глибиною та оригінальністю їх узагальнюючої думки».

Професійні стосунки з Полтавською сільськогосподарською дослідною станцією (нині Полтавський інститут АПВ Національної академії аграрних наук) довготривалий час підтримував всесвітньо відомий вчений, організатор науки та вищої школи, основоположник геохімії, біогеохімії та радіології В. Вернадський. За словами академіка НАН України К. Ситника, поєднання глибоких знань у різних галузях науки з історією їх розвитку дало В. Вернадському можливість створити вчення про біосферу і ноосферу та вчення про роль наукової думки в еволюції біосфери.

З Полтавською сільськогосподарською дослідною станцією тісно пов'язана і діяльність майбутнього вченого-ґрунтознавця, автора теорії ентомології (захисту рослин від шкідників та паразитів), директора Всесоюзного інституту прикладної ботаніки та нових культур (20-40-і роки ХХ ст.) М. Вавилова. Саме завдяки клопотанням усесвітньо визнаного вченого у 20-ті роки ХХ століття Американське ботанічне товариство виділило Полтавській станції меценатські кошти і сортовий матеріал з Північної та Південної Америки для виведення найбільш стійких і високопродуктивних зернових рослин. Опікуючись станцією, М. Вавилов допоміг перетворити її в

науково-дослідний інститут.

Питання для роздумів:

1. Дослідницька та наукова діяльність В. Докучаєва.
2. Дослідницька наукова та культурна діяльність В. Вернадського.
3. Науково-дослідницька та організаторська діяльність М. Вавилова.

Література:

1. Левківський М. В. Історія педагогіки : підручник / М. В. Левківський. – [2-е вид., доп.]. – К. : Центр навч. л-ри, 2005. – 380 с.
2. В. В. Докучаєв і Полтавщина: факти, документи, бібліографія / уклад. : Самородов С. М., Кигим С.Л. ; наук. ред. К.М. Ситник. – Полтава : „Верстка”, 2007. – 182 с.
3. В. І. Вернадський і Полтавщина: факти, документи, бібліографія / уклад. Самородов С.М., Кигим С.Л. ; наук. ред. К.М. Ситник. – Полтава : „Полтавський літератор”, 2008. – 260 с.
4. Академік М. І. Вавилов і Полтавщина: факти, документи, бібліографія / уклад. : Самородов В.М., Халимон О.В. ; наук. ред. В.А. Вергунов. – Полтава : „Верстка”, 2005. – 180 с.

Проблемні запитання:

1. Які головні ознаки теорії ґрунтознавства Докучаєва?
2. Які особливості геохімії В. Вернадського?
3. Який внесок у генетику рослин зробив М. Вавилов?

ТЕМА 5. Сучасні відомі діячі та аграрії Полтавщини

З полтавською землею тісно пов'язана доля доктора сільськогосподарських наук, академіка Національної академії аграрних наук України, Героя соціалістичної праці, розробника теорії безвідвального землеробства Ф. Моргуна. У другій половині ХХ століття Ф. Моргун висуває власну теорію ґрунтозахисту та екології ґрунту. За тверду позицію проти будівництва екологічно шкідливих виробництв (1989 р.) він був відправлений у відставку з посади Міністра охорони природи СРСР. Останні роки життя ця велика людина у своїх наукових працях розкривала шляхи виходу нашої держави з сучасної економічної та екологічної кризи.

Слід згадати діяльність Героя Соціалістичної праці, Героя України, почесного академіка Національної академії аграрних наук України, почесного професора Полтавської державної аграрної академії, директора приватного аграрного підприємства „Агроекологія” С. Антонця. Суттєвим є той факт, що завдяки безвідвальному землеробству, нанотехнологіям і найсучаснішим на рівні світових стандартів машинам йому вдалося не лише налагодити високорентабельне виробництво в умовах ринкового середовища, забезпечити односельчан роботою та гідною зарплатнею, але й підтримати сучасні соціальні служби та надавати постійну меценатську допомогу дитячим, культурним та духовним установам

Питання для роздумів:

1. Наукова та політична діяльність Ф. Моргуна.
2. Організаторська, комерційна і благодійницька діяльність С. Антонця.

Література:

1. Антологія краєзнавства Полтавщини: науково-методичний посібник / [за ред. П. І. Матвієнка]. – [4-е вид., допов.]. – Полтава : Довкілля, 2007. – 322 с.
2. Моргун Ф.Т. Перепаханне покоління: в 2-х книгах. – [3-е изд., перераб. и доп.]. – Полтава : Полтавський літератор, 2001. – Книга первая: Крестьянин – Мировая Душа. – 320 с.

3. Бентежний талант хлібороба: штрихи до портрета агроєколога Семена Антонця / Укладачі : Самородов В.М., Поспелов С.В. ; наук. ред. В. М. Самородов. – Полтава : „Дивосвіт”, 2010. – 236 с.+20 с. вкл.

Проблемні запитання:

1. Окресліть сутність аграрної теорії Ф. Моргуна.
2. Охарактеризуйте особливості новітніх технологій агрофірми „Агроєкологія”.

ТЕМА 6. Розвиток патріотичних почуттів студентів аграрних ВНЗ засобами самовиховання

Саморегуляція – це самостійне, свідоме створення бажаних або необхідних психофізичних станів. Механізми саморегуляції в їх конкретних проявах стосуються структурних одиниць відображення, відношень і діяльності. Структурування і консолідація структурних одиниць ведуть до формування станів психічних явищ, для яких характерна відносна тривалість при збереженні однорідності. Іншими словами, саморегуляція – це самостійна, цілеспрямована й організована зміна регуляторних механізмів свідомості на рівні психічних процесів, психофізичних станів та дій.

Якщо процес створення і збереження певних станів характеризується систематичністю і великою тривалістю, то стабільні домінуючі стани поступово стають властивостями особистості. Це вже *самовиховання* – процес, у якому досягнуті позитивні відношення (зміни) зберігаються надовго, інколи назавжди. Отже, *самовиховання* – це самостійний і організований розвиток регуляторних механізмів психіки на рівні властивостей особистості й діяльності. Найвищою організацією свідомої саморегуляції психіки і діяльності є характер.

Шлях до розвитку особистості лежить через створення і підтримку певних способів саморегуляції психофізіологічних станів, які, за Г. Горбуновим, можна поділити на *чотири групи*: контроль, регуляція і зміна всього того, що людина здатна сприйняти із зовнішнього середовища (того, що визначає почуття і переживання в процесі сприйняття оточуючого світу); контроль, регуляція і зміна всього того, що людина здатна сприйняти із внутрішнього середовища, тобто свого тіла (зміна соматичних і вегетативних проявів емоцій); контроль, регуляція і зміна всього того, що складає зміст духовного „я” людини (уява, уявлення, самонавіювання, самопереконання, внутрішні установки, моральні норми, потяги до самовдосконалення, самопізнання, до пізнання й осмислення реальності, пошук цілей і смислу людського існування, інстинкти, рефлексії); контроль, регуляція і зміна всього

того, що складає зміст соціального або інтелектуального „я” (регулює відношення між „я” та природою, суспільством, суспільною свідомістю, ноосферою).

Будь-який психічний стан реалізується як складний комплекс відносно однорідних або якісно відмінних переживань, розгорнутих у часі. Не кожний психічний стан людини в ході діяльності сприяє її продуктивності, а частина з них призводить до деструктивних наслідків. До таких належать стрес, фрустрація, тривога, монотонія, афект, страх, психогенії, патологічні стани свідомості.

Людина являє собою відкриту саморегулюючу систему з підсистемами від молекулярно-генетичного до соціально-психічного (особистісного) рівня і в той же час підсистему більш складних систем – природи і суспільства. Для кожного структурного рівня людини і суспільства характерний свій механізм саморегуляції.

Психічна саморегуляція реалізується на особистісному рівні. Науково-практичні основи психічної саморегуляції закладені російським психіатром В. Бехтеревим, німецьким психотерапевтом Г. Шульцем і англійським невропатологом Є. Джекобсоном. Здійснивши аналіз досягнень народної медицини, езотеричних учень, індійської йоги, вони обґрунтували і розробили напрям, який був заснований на саморегуляції функцій організму, емоційно-вольовій і соматичній сферах особистості.

В наш час психічна саморегуляція представлена через три наукові методи: аутогенне тренування та його модифікації, медитацію й аутогіпноз.

Питання для роздумів:

1. Самовиховання як основа особистісного зростання майбутніх аграріїв.
2. Толерантність, емпатійність та взаємодопомога як домінанти зміцнення особистісного розвитку молоді.
3. Принципи самовиховання.
4. Методи самовиховання.

Література:

1. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи : підручн. / Вітвицька С.С. – К., 2006.
2. Дубасенюк О.А. Методика викладання педагогіки: навч. посібн. / Дубасенюк О.А., Антонова О.Є. – Житомир, 2010.
3. Шульц И.Г. Аутогенная тренировка. – М., 1985.
4. Аутогенная тренировка для вас / [под общ. ред. В. Леви]. – М. : ТПО Вариант, 1990. – 32 с.

Проблемні завдання:

1. Якими доміантними якостями має вирізнятися сучасний молодий спеціаліст-аграрник?
2. Якими визначальними мотивами Ви маєте керуватися як молодий спеціаліст аграрного сектору?
3. Що, на Вашу думку, потрібно вкласти до проекту портфолію Вашого особистісного зростання?
4. Що Ви розумієте під поняттям «соціально зріла» людина?
5. Якими станами і почуттями, окрім Вашої професійної готовності, доцільно володіти для досягнення успіху в майбутній практичній діяльності?

Практичні завдання:

1. Провести самоаналіз та описати свої стани упродовж робочого дня в академії.
2. Провести аналіз визначних подій вашого минулорічного життя.
3. Здійснити аналіз ваших емоційних станів упродовж навчального тижня.
4. Розробити проект вашого особистісно-морального зростання на навчальний рік.
5. Здійснити самоаналіз ваших дій у певних життєвих ситуаціях (у робочій діяльності, у конфліктній, екстремальній ситуаціях та у ситуації успіху).

Навчально-методичне видання

Колодій Олена Сергіївна

***ВІД ПІЗНАННЯ КУЛЬТУРИ РІДНОГО КРАЮ ДО ПАТРІОТИЗМУ
СТУДЕНТІВ-АГАРНИКІВ
(МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ)***

Надруковано з оригінал-макета автора

Підписано до друку 24.10.11. Формат 60×90/16. Папір офсетний.

Гарнітура Times New Roman. Друк різоргафічний.

Ум. друк. арк. 1.4. Обл. вид. арк. 0,7. Наклад 100. Зам. 24.10.11.

Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка

М. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40

Свідоцтво про державну реєстрацію:

Серія ЖТ №10 від 07.12.04 р.

електронна пошта (E-mail): zu@zu.edu.ua